

Спортисти - Советници Против Местење Натпревари (АСАМФ)

622216-EPP-1-2020-1-SI-SPO-SCP

ИНТЕЛЕКТУАЛЕН РЕЗУЛТАТ 4

ПРИРАЧНИК ЗА ПРЕВЕНЦИЈА НА МЕСТЕЊЕ НАТПРЕВАРИ

UCAM
UNIVERSIDAD
CATÓLICA DE MURCIA

Contents

1	ВОВЕД	Error! Bookmark not defined.
2	ПРЕВАЛЕНЦИЈА НА МЕСТЕЊЕ НА НАТПРЕВАРИ.....	Error! Bookmark not defined.
2.1	Европа.....	Error! Bookmark not defined.
2.2	Земји партнери.....	Error! Bookmark not defined.
2.2.1	Колку се чести случаите на местење натпревари ...	Error! Bookmark not defined.
2.2.2	Во кој спорт е најзастапено	Error! Bookmark not defined.
3	РИЗИЦИ И ПОСЛЕДИЦИ	Error! Bookmark not defined.
3.1	Ризици од коцкање, зависност од спортско обложување и социјални последици Error! Bookmark not defined.	
3.2	Ризик фактори.....	Error! Bookmark not defined.
4	ЕВРОПСКА КОМИСИЈА: СПОРТ	Error! Bookmark not defined.
4.1	Спортска политика	Error! Bookmark not defined.
4.1.1	Извештај за спортската политика во секоја земја: национални тела/организации одговорни за спортот	Error! Bookmark not defined.
4.1.2	Антикорупциски конвенции во секоја земја, национално законодавство, тела одговорни за спречување на корупцијата и нивните улоги..	Error! Bookmark not defined.
4.2	Спортски интегритет.....	Error! Bookmark not defined.
5	ПРЕВЕНЦИЈА ОД МЕСТЕЊЕ НАТПРЕВАРИ	Error! Bookmark not defined.
5.1	Спортски федерации	Error! Bookmark not defined.
5.2	Спортски клубови.....	Error! Bookmark not defined.
5.3	Спортисти.....	Error! Bookmark not defined.
5.4	Како технологијата може да се користи за следење на шаблоните за обложување насочени кон идентификување на оние кои од економски интереси имаат за цел да влијаат на спортските настани	Error! Bookmark not defined.
6	ЗАКЛУЧОК	Error! Bookmark not defined.
	DISCLAIMER	43

Спортски Советници против мesteње натпревари (ACAMF)

ИНТЕЛЕКТУАЛЕН РЕЗУЛТАТ 4 ПРИРАЧНИК

„Замислената публика на корисници на овој ресурс ќе биде индивидуалните и институционалните актери кои гравитираат – на различни нивоа – околу полето на спортот (спортски клубови, спортски федерации, засегнати страни и спортисти). Покрај ажурираните информации во врска со димензиите и спецификите на предизвикот за мesteње натпревари во Европа, Прирачникот ќе интегрира информации специфични за целта, совети и добри практики за тоа како да се спречат и да се спротивстават феномените на мesteње натпревари во различните поставки во кои тие би можеле да се појават“.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

1 ВОВЕД

Местењето натпревари е се поголем проблем во спортот кој го загрозува интегритетот на натпреварите на сите нивоа. Тоа се случува кога некое лице или група манипулира со настаните на спортски натпревар во замена за лична корист. Тоа не е ограничено само на конечниот исход од играта, туку може да вклучи и други аспекти од натпреварот, како што се бројот на голови, поени, постигнати трчања или времето на одредени настани во играта. Мотивите за местење натпревари може да варираат, од финансиска добивка до политички или социјални причини. Без разлика на мотивот, местењето натпревари е тешко кривично дело кое има значителни последици за спортот и општеството во целина. Тоа е сложено прашање кое бара повеќеслоен пристап за решавање.

Проектот АСАМФ се стреми да ја помогне оваа борба преку подигање на свеста на младите спортисти, тренери, клубски службеници и други чинители во областа на спортот. Тој има за цел да го постигне тоа преку обука на млади спортисти во Советници против местење натпревари, развивање кампањи за подигање на свеста и референтни документи кои нудат информации и потенцијални решенија за поединци и организации.

Овој прирачник дава вовед во распространетоста на местењето натпревари и неговите ефекти врз спортот и општеството. Со разбирање на причините за наместени натпревари и превентивните мерки што може да се преземат, спортските организации, агенциите за спроведување на законот и креаторите на политики можат да работат заедно за да се борат против оваа форма на корупција и да го заштитат интегритетот на спортот.

Резиме на табелата:

Теми	Цели на учењето	Резултати од учењето
Случаи на местење натпревари и свесност Препознавање на опасност од местење натпревари и подигање на свеста кај спортистите	Случаи на местење натпревари и свесност Препознавање на опасност од местење натпревари и подигање на свеста кај спортистите	курс за е-учење за свесност за местење натпревари

2 ПРЕВАЛЕНЦИЈА НА МЕСТЕЊЕ НА НАТПРЕВАРИ

2.1 Европа

Според неодамнешните студии, местењето натпревари е распространет проблем во Европа, кој влијае на различни спортови и натпревари. Иако нема сеопфатни податоци за точната фреквенција на местење натпревари во сите спортови во Европа, неколку студии дадоа увид во обемот и перцепцијата на проблемот.

Истражувањето „Поправи го местењето“, спроведено во рамките на истоимениот проект Еразмус плус од страна на Универзитетот Аристотел во Солун во 2017 година, покажа дека во примерок од 600 европски спортисти од различни дисциплини (кошарка, ракомет, одбојка, ватерполо, боречки вештини, бадминтон, тенис, атлетика, пливање, гимнастика и кревање тегови), повеќе од 35 отсто од испитаниците верувале дека игрите биле поправени, додека 20 отсто биле свесни за манипулации во последните 12 месеци.

Теренското истражување на проектот ИАМ, поддржано од Еразмус+ Спортската програма на ЕУ, исто така, даде некои загрижувачки увид: во Словенија (7%) и Турција (9%) висок процент на спортисти изјавија дека тие лично познаваат некого, вклучен во натпреварот фиксирање. На прашањето дали би пријавиле местење натпревари доколку се свесни за тоа, 18% од испитаниците од Словенија и Турција одговориле со „НЕ“. Она што уште повеќе изненадува е фактот што дури 75% од испитаниците не знаат ни каде и како да пријават. Од спортистите, кои учествуваа во оваа анкета, исто така беше побарано да изразат мислење за „Колку мислите дека е лошо местењето на натпревари? - со понудени одговори од 1 (Многу лошо) до 5 (Воопшто не е лошо). Процентот на испитаници кои одговориле „Воопшто не е лошо“ е: Италија 54%, Турција 42%, Грција 13%, Словенија 11% и Бугарија 3%.

Спортскиот проект Еразмус + „Превенција заснована на докази за местење натпревари поврзани со спорт“ (EPOSM), координиран од Универзитетот во Гент, испитуваше местење натпревари во 7 европски земји: Австрија, Белгија, Хрватска, Франција, Холандија, Швајцарија и Обединето Кралство. Тие извршија голема меѓународна студија, каде што резултатите покажуваат дека речиси 20% од повеќе од 5000 учесници пријавиле (не)директни предлози за местење натпревари. Поконкретно, 18% од учесниците посочиле дека лично познаваат едно или повеќе лица на кои им се обратиле да „поправат“ натпревар. Дополнително, 8% од учесниците открија дека веќе им се обратиле самите за предлог за наместени натпревари. Студијата на ЕПОСМ, исто така, покажува дека 48% од луѓето кои пријавиле (не)директни предлози за местење натпревари никогаш не ги пријавиле своите сомнежи или искуства на никого. Луѓето кои некому ги пријавиле своите сомнежи или искуства за местење натпревари, главно го правеле тоа на соиграчи, тренери или членови на одборот на нивниот спортски клуб. Во многу ограничен број случаи, пријавите беа доставени до анонимна линија за известување или до полиција.

Горе наведените примери јасно покажуваат дека младите спортисти не се доволно информирани за негативните влијанија од местењето натпревари, што резултира со недостаток на свест и разбирање за последиците од него. Овој јаз во знаењето ги прави

ранливи на манипулации и експлоатација од страна на местителите. Понатаму, постојните национални и меѓународни платформи кои нудат анонимно известување очигледно не се широко познати или можеби дури и не се толку доверливи, како што претпоставуваме. За да се реши ова прашање, од клучно значење е да се даде приоритет на програмите за образование и подигање на свеста, конкретно насочени кон младите спортисти, за да се опремаат со потребното знаење со цел да се поттикне културата на интегритет и да се заштити иднината на спортот.

Sportradar, водечката светска спортска технолошка компанија, на пресекот помеѓу спортот, медиумите и обложувањето, објави преглед на корупцијата во обложувањето и мesteњето натпревари во 2022 година и на тој начин понуди некои статистички податоци поврзани со мesteње натпревари. Во нивниот извештај се наведува дека вкупно биле откриени 1.212 сомнителни натпревари во 12 спортови, што претставува зголемување од 34% во однос на претходната година. Во однос на погодените региони, Европа продолжува да бележи најголем број на сомнителни натпревари (630), а потоа следат Азија (240) и Јужна Америка (225). Во однос на засегнатите спортови, фудбалот продолжи да има најголем број сомнителни натпревари (775), но еден од клучните трендови во 2022 година беше остриот пораст на сомнителните кошаркарски натпревари (220), кој се зголеми за приближно 250% во споредба со 2021 година.

Тешко е да се процени точниот број на наместени натпревари во Европа годишно, меѓутоа, врз основа на податоците собрани од Sportradar, можеме да заклучиме дека феноменот е во пораст. Обемот на проблемот е тешко да се измери поради таинствениот карактер на мesteњето натпревари и вмешаноста на организираниите криминални групи.

Сепак, во последниве години имаше некои случаи на мesteње натпревари од висок профил во европските спортови, како што е претставено во нашата книга „Предизвик за мesteње натпревари“ на ACAMF. Овие случаи, иако се значајни, претставуваат само мал дел од севкупниот проблем со мesteње натпревари во Европа. Вистинскиот број на случаи е веројатно многу поголем, бидејќи многу случаи (како што веќе споменавме) остануваат неоткриени или непријавени.

Резиме на табелата:

Теми	Цели	Резултати
Преваленција на мesteње на натпревари во Европа	<ul style="list-style-type: none"> - Да се претстави распространетоста на мesteње натпревари во Европа - Да се презентира односот на спортската јавност кон оваа појава - Да се посочат области каде се уште недостигаат познавања за проблематиката 	<ul style="list-style-type: none"> Разбирање на распространетоста на мesteње натпревари и полесно поставување во глобален контекст Курс за е-учење за преваленцата на мesteње натпревари

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

2.2 Партнери

2.2.1 Колку е често местењето натпревари

Потенцијалното местење на натпревари е откриено на повеќе од 1.100 спортски натпревари од април 2020 година, според истражувањето спроведено од глобална компанија за спортска технологија.

Sportradar Integrity Services, партнер на повеќе од сто спортски федерации и лиги, го користеше својот систем за следење на обложувањата, Универзалниот систем за откривање измами (UFDS), за да пронајде сомнителна активност во дванаесет спортови во повеќе од 70 земји. Наодите датираат од почетокот на пандемијата, со 655 од натпреварите откриени во првите девет месеци од 2021 година.

Според бројките на Спортрадар, фудбалот е спортот кој е најмногу изложен на ризик од корупција поврзана со обложување. Технологијата UFDS означи 500 сомнителни фудбалски натпревари оваа година. Речиси 40% од тие натпревари пријавени во домашните натпреварувања се пронајдени во третолигашки лиги и подолу, а младинскиот фудбал исто така е цел на местителите на натпревари.

УФДС открила сомнителна активност и на 37 тениски натпревари, 19 натпревари во кошарка, 11 натпревари во пинг-понг, девет натпревари во хокеј на мраз и шест натпревари во крикет. Како проблематични области беа означени и одбојката, ракометот и одбојката на плажа.

Европа беше регионот најтешко погоден од корупција, со 382 сомнителни натпревари откриени оваа година. Латинска Америка имаше 115 натпревари, Азија Пацифик 74, Африка 43, Блискиот Исток 10 и Северна Америка девет.

Мотивациите за местење натпревари може да се однесуваат на добивање директни или индиректни економски придобивки; ова може да се поврзе со случаи на обложување или необложување.

Случаите мотивирани за обложување вклучуваат поправање натпревари со примарна цел да се постигне економска добивка индиректно од спортот преку активноста на обложување. Овој тип на местење натпревари е многу објавен кога се „големи спортски случаи“.

Случаите за необложување вклучуваат таканаречено местење мотивирано од спорт, што е местење на натпревар со примарна цел да се стекне спортска предност директно од исходот. Спортските мотивации може да вклучуваат победа на натпревар или натпревар, избегнување испаѓање или квалификации за повисоко ниво на натпреварување. Бидејќи овие примери водат до незаконски стекнати економски придобивки, овие спортски случаи често одговараат на нашата дефиниција за местење натпревари.

2.2.2 Во кој спорт е најчестено

ШПАНИЈА

Интернетот беше катализатор за брзиот пораст на обложувањето во игра, кое сега го сочинува најголемиот дел од обложувањето преку интернет, на пример 67% во Шпанија во 2017 година (Gómez & Lalanda, 2018), и тоа роди многубројни нови обложувалници ширум светот.

Спортското обложување лице в лице и онлајн создадоа нова форма на забава.

Вистинското коцкање на облози достигна 742 милиони евра во 2017 година:

- 305 милиони евра се одиграни во онлајн обложување.
- 33 милиони евра копнено обложување
- 1 милион евра во спортско обложување SELAE (La Quiniela).
- 7 милиони евра во обложување на коњски трки.
- La Quiniela стана обложувачка игра од минатото бидејќи фудбалските клубови не се заинтересирани за неа поради нејзините дефицитарни перформанси.
- Обложувањето стана суштински извор на финансирање за професионалниот спорт.
- Спортското обложување лице в лице генерира даноци од 32,2 милиони евра за автономните заедници.

Пазарот за спортско обложување постојано расте од 2012 година со стапка од приближно 20% годишно.

Така, тој порасна од 304,3 милиони евра во аматерска игра (т.е. GGR или реалната маржа на компаниите) во 2012 година на 742 милиони евра во 2017 година.

За шест години се помножи за речиси 2,5 пати, од кои неколку за време на економската криза.

Речиси 90% од облозите се поделени на половина помеѓу лице-в-лице и онлајн. Останатите 10% се La Quiniela.

Quiniela на SELAE, со додавањето на Quinigol, е намалена на 13,5% од овој пазар, со точно 100 милиони евра реално играње и со надолен тренд кој изгледа неповратен.

Во 2017 година, спортското обложување беше одобрено во сите заедници. GGR на спортско обложување лице-в-лице, т.е. „вистинско коцкање“ изнесува 329,7 милиони евра, што претставува зголемување од 16,9% во споредба со 2016 година.

Во Мадрид, Мурсија, Навара, Баскија и Ла Риоха, онлајн обложувањето е дозволено во нивните територијални области.

Во овие заедници, онлајн коцкањето достигнува различни размери: во Мадрид и Мурсија 6% и 8% од вкупниот број, соодветно; во Навара, Ла Риоха и Баскија, повисоки пропорции: 16%, 22% и 24%.

Во 2018 година, 4,5% од шпанските жители на возраст од 18-75 години се сеќаваат дека се обложувале на спортски резултати во продавници, салони или барови во минатата година.

Повеќето онлајн облози се ставаат преку веб-страници овластени од државата. Вистинските игри на клиенти изнесуваат речиси 305 милиони евра (само спортско обложување, без коњски трки).

Вистинските игри растат со годишна стапка од 30%, со одредени потешкотии.

Во кој спорт најмногу преовладува местењето натпревари?

Во Шпанија се забележани неколку случаи на местење натпревари во сите спортови. Фудбалот е таму каде што имало повеќе случаи на местење натпревари.

Во некои спортови, се забележува дека има клубови кои плаќаат и поткупуваат играчи од други тимови за да влијаат на резултатите од натпреварите. Со овие методи, клубовите ја менуваат конкуренцијата за своја корист.

Обложувањето со коњи е мал пазар, кој сочинува само 0,8% од вкупниот пазар за спортско обложување (7,3 милиони евра).

ФУДБАЛ: ОИКОС

Еден од најактуелните случаи на местење натпревари во Шпанија се случи во 2017 година. Оваа полициска операција истражува фудбалски натпревар од втората лига (Хуеска против Настик). Уапсени се неколку играчи и поранешни играчи, како и претседателот на фудбалскиот клуб Хуеска и лекарите.

ТЕНИС

Во шпанскиот тенис имаше важен случај на местење натпревари. Различни играчи манипулираа со акциите на нивните натпревари за да заработат од спортското обложување. Двојните грешки, губење на сервис, губење на сет или губење на меч, на тенисерот му донесоа добивка од 1.000 до 5.000 евра. Судијата сметаше дека седумдесет и три натпревари се наместени. Добивката од облозите на овие натпревари изнесуваше 6,5 милиони евра.

СЛОВЕНИЈА

Истражувањето „Местење и корупција во словенечкиот фудбал“ (д-р Арон Херман, Вид Томиќ, Оливер Илиевски, 2019) има за цел да ја прикаже моменталната состојба на местењето натпревари во Словенија, преку собрани податоци од клучните актери и чинители од спортот светот.

Резултатите од прашалникот покажуваат дека огромното мнозинство (88%) се од словенечка националност.

Иако обложувањето на спорт е забрането за професионалните спортисти, одговорите на прашањето „дали се обложувате на спорт?“ (Слика 11) се појави загрижувачки тренд, дека некои спортисти сè уште се занимаваат со него.

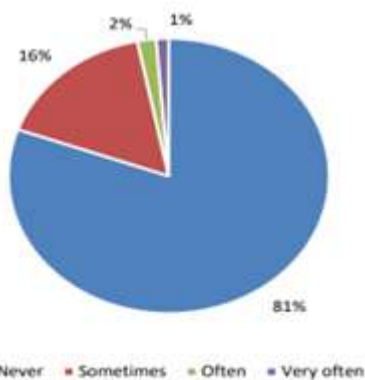

Figure 11: Do you bet on sporting events?

Скоро една петина се обложуваат.

График 12 ја проширува оваа слика и го истражува обложувањето во внатрешниот круг на спортистот.

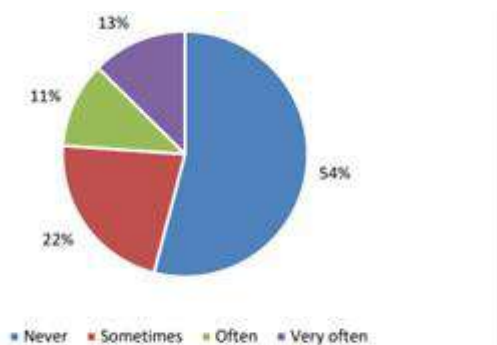

Figure 12: Does anyone of your inner circle bet on sporting events?

Внатрешниот круг може да вклучува и други спортисти, пријатели или семејство.

Во случајот на другите спортисти, загриженоста е очигледна и може да укаже на пошироко ширење на практиката отколку што инаку би се открило. Во случајот со семејството, ова е премногу загрижувачки тренд бидејќи спортистите им даваат голема вредност на членовите на семејството при нивното одлучување и совети. Ако членовите на семејството се обложуваат на натпревари, тие може да бидат повеќе склони да влијаат врз спортистите за да „помогнат“ да обезбедат резултати што ќе им заработат пари. Како таков, тој дава поддршка

за важноста на образованието за семејствата на спортистите.

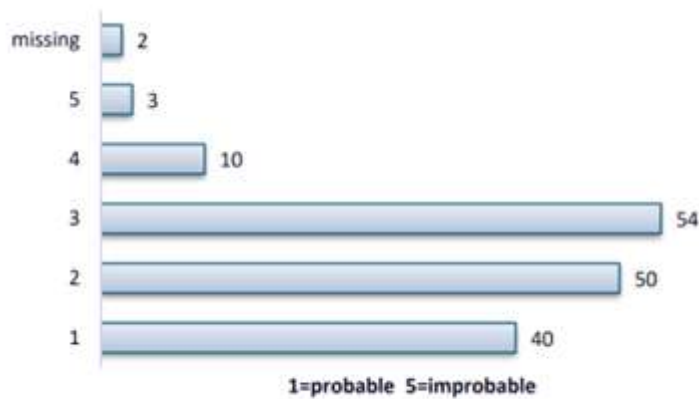

Figure 14: Compared with the past, do you consider Match-Fixing?

ФУДБАЛ

Фудбалот порасна на начини на кои ретко кој можеше да предвиди во последните 25 години, а глобализацијата и пазарната ориентација можат да бидат одговорни за тоа.

Има и предности и недостатоци. Корупцијата е значајно прашање.

Тој е присутен во спортот од неговиот почеток, но поради индустријата што го опкружува и неговата изложеност, ги поткопува основите на спортскиот дух.

Местењето натпревари е еден од најчестите видови на корупција во спортот.

Скандалот со европските фудбалски обложувалници од 2009 година беше скандал во кој беа инволвирани неколку европски фудбалски лиги, со цел да се измаат обложувачките агенции преку местење натпревари. Истрагата се фокусираше на околу двесте натпревари, вклучително и натпревари од националниот шампионат во девет европски земји, вклучително и Словенија, дванаесет натпревари во квалификациите за Лигата на Европа и три за Лигата на шампионите. Портпаролот на УЕФА, Петер Лимахер, го опиша како „најголемиот скандал со местење натпревари што некогаш ја погодил Европа“.

Една од позначајните афери, поврзана со местење натпревари во Хрватска, со учесници од Словенија е „Офсајд акција“. Тоа е поврзано со натпревари одиграни во првата Хрватска фудбалска лига (ХНЛ). Во 2010 година, хрватската полиција уапси дваесет и две лица под сомнение за местење натпревари и спортско обложување. Наместените натпревари се играа од март до мај 2009 година. Добивката по натпревар беше проценета помеѓу 150.000 и 300.000 евра. Двајцата уапсени Словенци се одговорни за поткупување на играчите од фудбалските клубови: Хрватска Сесвете, Вартекс, Меѓумурје и Задар.

РАКОМЕТ

Во мај 2012 година, Монпеље играше против Сесону. Двајцата словенечки ракометари, Примож Прошт и Драган Гајиќ се обложија на заостанувањето на нивниот тим во првото полувреме од ракометниот шампионат. Тие беа обвинети заедно со уште 15 лица; повеќето од

обвинетите се казнети со по 10.000 евра, меѓу кои и двајцата словенечки играчи. Примож Прошт неговиот чин го нарече најголема грешка во животот“.

МАКЕДОНИЈА

Финансиската глобализација и популарноста на спортот го прават спортскиот бизнис поранлив на прашања како што се корупцијата и перењето пари. За жал, популарноста на најважната споредна работа во светот (фудбалот) и неговата широка употреба во активностите за спортско обложување придонесува за овој ризик. Големината на глобалниот пазар на обложување се проценува на 1,7 трилиони евра, а само фудбалот изнесува 895 милиони евра, што го покажува своето значително учество.

Според некои истражувања, годишниот трошок за спортска корупција се проценува на околу 85 милијарди евра, при што богатиот фудбалски сектор во Европа привлекува посебен интерес од криминалните групи.

Светскиот пазар на обложување се проценува на 1,7 трилиони евра, а фудбалот изнесува 895 милиони евра.

Невладиниот сектор во Северна Македонија веќе неколку години води сериозна кампања за локацијата на објектите за обложување и коцкање. Имено, во услови на неповолна економска состојба, обложувањето и коцкањето станаа масовни појави во македонското општество.

Расте бројот на компании кои организираат вакви активности, а бројот на капацитети силно се шири.

ФУДБАЛ

Фудбалската федерација на Македонија преку Комисијата за безбедност и интегритет е целосно фокусирана на откривање и заштита на еден од најголемите проблеми во модерниот фудбал - местењето натпревари. Ризик кој влијае негативно и зема зголемена моќ во светот на фудбалската игра. Затоа, ФФМ преку Комисијата за безбедност и интегритет преку серија кампањи, семинари и предавања ги охрабрува луѓето кои се вклучени во фудбалот да се изјаснат против местењето натпревари и да ја подигнат свеста преку доверливите платформи за известување на ФФМ, УЕФА и ФИФА.

СРБИЈА

Спортот е еден од најважните брендови во Република Србија; успехите на српските спортисти како Новак Ѓоковиќ, кошаркарите, одбојкарите, ватерполистите, фудбалерите и други ја жигосаа и ја претставија Србија во нејзиното најдобро светло.

Меѓутоа, во Србија, спортот е еден од ретките и исклучително суштински елементи на општеството кој не забележал поместување и промена во структурата на капиталот и сопственоста, особено во професионалниот спорт и особено фудбалот, кој е најпопуларен спорт во Републиката. на Србија.

Прашањето на спортот по демократските промени не беше обработено, што резултираше со пораст на инциденти со местење натпревари во неколку спортови, особено фудбалот. Неколкуте обиди на новинарите, како што е „Инсајдер“ во 2008 година, да ја истражат

врската помеѓу спортот, мафијата и политиката резултираа со закани кон новинарите и слој на тајност и табуа околу несаканите феномени во спортот, како што е манипулацијата со резултат.

Местењето натпревари е табу-феномен покриен со тајност во Република Србија, особено во екипните спортови како фудбалот.

„Корупцијата, во која било форма, вклучително и спортските настани, влијае на целото општество, поради што е потребна квалитетна и навремена размена на информации и координација на работата на државните органи“, рече првиот заменик јавен обвинител Зорица Стојшиќ на конференција за корупција и местење натпревари.

Директорот на полицијата Владимир Ребиќ изјави дека во 2017 и 2018 година, 120 припадници на МВР, заедно со европските партнери, добиле специфична обука за борба против корупцијата и веднаш биле вклучени во полициските активности.

ФУДБАЛ

Со оглед на неодамнешните настани кои го означуваат стартот на новата сезона во фудбалското натпреварување во Србија, како и фактот што од година во година се повторуваат истите или уште полоши сценарија на „лов во темнина“ и медиумски „пресметки“, додека на терен се случуваат најмалку спорни настани/исходи, Бирото за социјални истражувања (БИРОДИ) бара од државните органи на Република Србија и Фудбалскиот сојуз на Србија да интервенираат.

Во принцип, тие бараат да се спроведат јасни и директни мерки за „воведување на фудбалот“ во законската рамка, вклучително и донесување на неопходното законодавство за регулирање на работењето и сопственоста на клубовите.

ИТАЛИЈА

Најголем број прекршоци се забележани во Кампанија и Лацио, при што обемот на обложување спортско обложување достигна 350 милиони евра во 2016 година. Фудбалот сочинува околу 80% од вкупниот број, а потоа следат тенисот (околу 10 проценти) и кошарката.

Во 2016 година, пазарот на обложување беше проценет на 87 милијарди евра, што потврдува годишна стапка на раст од 3%.

Во првите четири месеци од 2017 година, постоечките системи за следење открија 27 предупредувања: 12 тенис, 4 фудбал, 4 одбојка, 2 кошарка, 2 снукер, 1 ракомет, 1 хокеј на трева и 1 бокс.

Во вториот четиримесечен период значително се зголемија бројките: 31 тенис, 15 фудбалски, 5 кошарка, 1 одбојка и 1 ракомет.

Во текот на спортската сезона 2020-2021 година, Истражната група за спортско обложување доби бр. 26 извештаи (од кои 18 се однесуваат на настани одиграни во странство), и тоа:

- 12 засегнати фудбал и следните лиги:
- 7 Странски фудбал
- 4 Фудбалска Про лига
- 1 Фудбал Италија Примавера
- 9 засегнати тенис (од кои 6 настани се одиграа во странство)
- 2 загрижени пинг-понг (се игра во странство)
- 3 вклучуваат одбојка (се игра во странство)

ФУДБАЛ

Нашироко се признава дека постои проблем со мesteње натпревари во фудбалот.

Во пресрет на Светското првенство во 2006 година, судските власти открија обиди на некои престижни фудбалски клубови да влијаат врз изборот на судиите. Скандалот наречен „Калчополи“ е подложен на незаконски систем во кој се вклучени клубовите од Серија А и Б.

За жал, скандалот Калчополи не стави крај на нерегуларностите во италијанскиот фудбал. Всушност, други случаи поврзани со феноменот на фудбалско обложување се појавија во 2011 и 2015 година. Новите истраги, познати како „Scommessopoli“, „Last Bet“, „Dirty Soccer“ и „Goal Trains“, открија мesteње натпревари во Серија Б и Лега Про.

Понатаму, полициските истраги открија соработка меѓу локални групи и меѓународни криминални организации за мesteње на италијански фудбалски натпревари.

Според Канцеларијата за печат на Областа на монополи на Агенцијата за царини и монополи, фудбалот продолжува да го држи првото место во спортското обложување во 2014 година, со 81 процент, а потоа следат тенисот (12%) и кошарката (1%).

Во 2022 година, вкупниот глобален обрт на спортско обложување беше 1,41 трилиони евра, а фудбалот сочинуваше 730 милијарди евра од тој вкупен износ. Според годишниот извештај на Sportradar, „Корупција на обложување и мesteње натпревари во 2022 година“, италијанската Серија А е потврдена како една од првите десет лиги во светот со најмногу обложувани.

Истражувањето, спроведено како дел од проектот „Стоп за мesteње натпревари“, има за цел подобро да го разбере феноменот на мesteње натпревари во италијанскиот фудбал за да може да се развијат алатки за да се спречи нелегалната промена на резултати од натпревари.

Според истражувањето, мнозинството (50%) веруваат дека е „постојано присутно со повремени врвни ситуации“, а 20% велат дека е „многу присутно“.

Понатаму, постои перцепција за појава која има тенденција да се шири и да се вкорени со текот на времето. За 50 отсто е во пораст во однос на минатото, додека за 20 отсто е стабилно. Ако не се преземе нешто, за 60% природната еволуција на феноменот во иднина ќе биде „многу да расте“, а за 20% ќе „остане ист“.

ИТАЛИЈА

Најголем број прекршоци се забележани во Кампанија и Лацио, при што обемот на обложување спортско обложување достигна 350 милиони евра во 2016 година. Фудбалот сочинува околу 80% од вкупниот број, а потоа следат тенисот (околу 10 проценти) и кошарката.

Во 2016 година, пазарот на обложување беше проценет на 87 милијарди евра, што потврдува годишна стапка на раст од 3%.

Во првите четири месеци од 2017 година, постоечките системи за следење открија 27 предупредувања: 12 тенис, 4 фудбал, 4 одбојка, 2 кошарка, 2 снукер, 1 ракомет, 1 хокеј на трева и 1 бокс.

Во вториот четиримесечен период значително се зголемија бројките: 31 тенис, 15 фудбалски, 5 кошарка, 1 одбојка и 1 ракомет.

Во текот на спортската сезона 2020-2021 година, Истражната група за спортско обложување доби бр. 26 извештаи (од кои 18 се однесуваат на настани одиграни во странство), и тоа:

- 12 засегнати фудбал и следните лиги:
- 7 Странски фудбал
- 4 Фудбалска Про лига
- 1 Фудбал Италија Примавера
- 9 засегнати тенис (од кои 6 настани се одиграа во странство)
- 2 загрижени пинг-понг (се игра во странство)
- 3 вклучуваат одбојка (се игра во странство)

ФУДБАЛ

Нашироко се признава дека постои проблем со местење натпревари во фудбалот.

Во пресрет на Светското првенство во 2006 година, судските власти открија обиди на некои престижни фудбалски клубови да влијаат врз изборот на судиите. Скандалот наречен „Калчополи“ е подложен на незаконски систем во кој се вклучени клубовите од Серија А и Б.

За жал, скандалот Калчополи не стави крај на нерегуларностите во италијанскиот фудбал. Всушност, други случаи поврзани со феноменот на фудбалско обложување се појавија во 2011 и 2015 година. Новите истраги, познати како „Scommessopoli“, „Last Bet“, „Dirty Soccer“ и „Goal Trains“, открија местење натпревари во Серија Б и Лега Про.

Понатаму, полициските истраги открија соработка меѓу локални групи и меѓународни криминални организации за местење на италијански фудбалски натпревари.

Според Канцеларијата за печат на Областа на монополи на Агенцијата за царини и монополи, фудбалот продолжува да го држи првото место во спортското обложување во 2014 година, со 81 процент, а потоа следат тенисот (12%) и кошарката (1%).

Во 2022 година, вкупниот глобален обрт на спортско обложување беше 1,41 трилиони евра, а фудбалот сочинуваше 730 милијарди евра од тој вкупен износ. Според годишниот извештај на Sportradar, „Корупција на обложување и местење натпревари во 2022 година“, италијанската Серија А е потврдена како една од првите десет лиги во светот со најмногу обложувани.

Истражувањето, спроведено како дел од проектот „Стоп за местење натпревари“, има за цел подобро да го разбере феноменот на местење натпревари во италијанскиот фудбал за да може да се развијат алатки за да се спречи незаконското менување на резултатите од натпреварите.

Според истражувањето, мнозинството (50%) веруваат дека е „постојано присутно со повремени врвни ситуации“, а 20% велат дека е „многу присутно“.

Понатаму, постои перцепција за појава која има тенденција да се шири и да се вкорени со текот на времето. За 50 отсто е во пораст во однос на минатото, додека за 20 отсто е стабилно. Ако не се преземе нешто, за 60% природната еволуција на феноменот во иднина ќе биде „многу да расте“, а за 20% ќе „остане ист“.

3 РИЗИК И ПОСЛЕДИЦИ

Вовед

ЕУ го промовира спортот низ својата територија со поддршка на размена и дијалог меѓу спортските практичари со цел да се поддржи ширењето на докажаните процедури и проширувањето на европските спортски мрежи.

За да го заштитат интегритетот на спортските натпревари, Комисијата и Советот на Европа истражуваат кои фактори можат да помогнат да се реши прашањето за мesteње натпревари на национално, европско и меѓународно ниво.

Од друга страна, иако е точно дека коцкањето е поврзано со спортот уште од античко време, исто така е точно дека законите што ги создава коцкањето против спортскиот дух и фер-плејот беа истакнати од таткото на модерните Олимписки игри, Пјер де Кубертен. во почетокот на 20 век. Стравот изразен од Де Кубертен се однесува на стимулациите на пазарот на обложување и неговиот етичко-морален однос со олимпискиот дух и фер-плејот. Масовното обложување генерира огромни стимулации за манипулирање со натпревари (Морикони и Алмеида, 2021).

Ризиците и социјалните последици од спортското обложување и мesteње натпревари се некои од причините зошто превенцијата преку едукација и проекти е суштинска во оваа област и повлекува одговорност од страна на институциите и сите можни инволвирани агенти.

Табела:

Тема	Цели	Резултати
Ризик и последици	<p>Да се дознаат ризиците и последиците од спортското обложување и мesteње натпревари.</p> <p>Да се разберат ризиците вклучени во спортските измами и светот на обложувањето.</p>	<p>Да се избегне спортско обложување преку едукација</p> <p>Да се промовираат политики за спречување и борба против мesteње натпревари и коцкање.</p>

3.1 Ризици од коцкање, зависност од спортско обложување и социјални последици

Иако постојат многу начини за дефинирање на спортското обложување, сегашната студија го дефинира како обложување пари на резултатите од еден или повеќе спортски настани, појава или непојавување на настан во рамките на спортски настан или обложување на спорт во натпреварување кое трае една недела или цела сезона (Etuk et al., 2022).

Од клучно значење е да се направи истражување на оваа тема бидејќи лошите практики на спортско обложување на крајот може да доведат до нарушувања на коцкањето (ГД). Според DSM-5, ГД е болест на зависност обележана со неправилни и повторени практики на коцкање што може да предизвика нивоа на вознемиреност кои се клинички значителни и функционални оштетувања (Американска психолошка асоцијација, 2013).

Имајќи го предвид историскиот однос помеѓу организираниот криминал и светот на коцкањето (Хагинс, 2018), овој спој генерира нови структури на можности за криминал. Во последно време, и по неколку скандали ширум светот (Интерпол и МОК, 2015), манипулацијата со резултати поврзани со обложувањето се смета за една од најголемите закани за интегритетот и одржливоста на професионалниот спорт (Tak et al., 2018).

Некои од последиците и факторите на ризик на населението, меѓу кои се издвојуваат: долгови, особено лични заеми и микрокредити стекнати преку Интернет, изолација, губење на концентрација на работа, слаби академски резултати, отсуства од училиште и работа. Ова резултира со депресивни нарушувања, анксиозност, тага, промени во расположението и карактерот, раздразливост, несоница, идеи за самоповредување, очај, во некои случаи прекумерно јадење и зголемување на телесната тежина, губење на апетит и тежина, чувство на вина, чувство на срам и безвредност, како и ниска самоверба. Наоѓаме и други семејни последици, како што се недоверба, меѓусебна зависност, проблеми во комуникацијата и проблеми во комуникацијата (Vázquez-Fernández & Barrera-Algarín, 2020).

3.2 Ризик фактори

Мнозинството нации уживаат во коцкањето, кое се карактеризира како континуум кој се движи од рекреативно до проблематично и ризично коцкање (Рит, 2007). Формите на соработка на меѓународно ниво се надополнети со мерките предложени на национално ниво со Конвенцијата на Советот на Европа. Според стандардот, секоја земја мора да воспостави Национална платформа преку која сите актери вклучени во борбата против новиот криминал (коцкарски оператори и регулатори, полиција, судство, спортски организации, здруженија на граѓани) соработуваат, разменуваат информации и воспоставуваат акциски мерки (Морикони и Алмеида, 2021). Сепак, постојат многу фактори на ризик кои се присутни во оваа област.

Бројните демографски, бихејвиорални и психолошки карактеристики ја зголемуваат шансата за развој на проблеми со коцкањето. Мажите помлади од 30 години имаат поголема веројатност од другите групи да искушат проблеми поврзани со коцкањето и од општо коцкање и од спортско обложување. Покрај спортското обложување, повеќето коцкари учествуваат и во други игри на среќа. Во споредба со другите игри, не е познато до кој степен спортското обложување поттикнува проблеми со коцкањето. Според истражувањето, луѓето кои се коцкаат со кредити имаат поголема веројатност да имаат проблеми со коцкањето. Клучно е да се утврди дали ова се однесува на спортските обложувачи (Расел и сор., 2019).

Нарушувањата во коцкањето може да бидат позастапени кај оние кои се коцкаат емоционално. Коцкањето поради возбуда и општественото прифаќање се два примери на емоционални мотиви. Не е јасно дали има некои посебни емоционални фактори кои ги тераат спортските обложувачи да преземат поголем ризик. Коцкарите кои имаат проблеми со пиенето, желбите за коцкање и неточни верувања за коцкање се повеќе склони да имаат проблеми со коцкањето. Веројатно е дека спортските обложувачи кои исто така се борат со

овие проблеми со менталното здравје имаат поголем ризик да развијат проблеми со коцкањето (Хинг и сор., 2017).

Покрај тоа, различни коцкарски компании, особено оние кои нудат спортско обложување, договараа деловни зделки за да го зголемат препознатливоста на брендот преку корпоративно спонзорирање на спортски организации, настани, тимови и стадиони, како и со купување реклами за време на спортски настани (Хорн, 2014).

Поради помалиот број на учесници, индивидуалните спортови, како што се тенис или бокс, би биле полесни за манипулација од колективните спортови. Од друга страна, некои автори тврдат дека играчите кои штотуку ги започнале своите кариери и имаат потреба од ресурси за да продолжат да ги развиваат (како што се тенисерите кои учествуваат на турнирите на фјучерс и челинџер), заедно со оние спортисти кои се на крајот од својата кариера и имаат кои не си ја гарантираат економската стабилност, се главните цели на професионалните манипулатори (Хил, 2008; Морикони, 2020). Судиите се исто така цел на постојан притисок и се перципирани како колектив со повеќе области на ризик и фокуси на корупција (Морикони и Тешеира-Диниз, 2016).

Факторите кои може да доведат спортист да се вклучи во манипулации со натпреварување вклучуваат доцнење на исплата на платите (FIFPro, 2012; Hill, 2010) индивидуални финансиски проблеми; зависности; алчност и дезинтеграција на етичките вредности; интерес и притисок од спортски агенти, посредници и спонзори; недостаток на внатрешна контрола врз тековите на пари; и недостаток на транспарентност и високи стандарди на управување во управувањето со клубовите, федерациите и спортските раководни тела (Хан, 2020).

Збирот на сите овие фактори доведе до тоа феноменот на местење на натпревари да се смета како најголема закана за интегритетот на меѓународниот спорт (Карпенер, 2012; Гокхале, 2009). Според поранешниот претседател на Меѓународниот олимписки комитет (ИОК), Жак Рог, допингот влијае на индивидуален спортист, но влијанието на манипулацијата со резултатите е многу поголемо бидејќи влијае на целото натпреварување.

Сепак, стимулацијата за организираниот криминал да се инфилтрира во светот на спортското обложување оди многу подалеку од историските манипулации и местење и не се ни ограничени на незаконски или криминални работи. Комплексноста на новиот глобален пазар на онлајн обложување, заедно со новите технологии, создава ниши кои поттикнуваат нови измами кои немаат никаква врска со надворешното влијание врз спроведувањето на спортските настани.

Заклучок

Истражувањето за лошите практики на коцкање и спортско обложување е од клучно значење бидејќи тие на крајот може да доведат до нарушувања на коцкањето.

Бројни фактори на ризик се обезбедени од истражувачите и тие наведуваат дека постои јасна шема која одговара на демографските, бихејвиоралните и психолошките особини и во зависност од овие карактеристики може да ја зголеми веројатноста за развој на проблеми со коцкањето воопшто и со спортското обложување. Во оваа смисла, мажите помлади од 30 години се повеќе предиспонирани, како и луѓето кои се коцкаат на кредит, како и луѓето кои се поемотивни, оние кои имаат зависности, задоцнето плаќање на платите и недостатокот на внатрешна контрола на парите.

Дел од целиот овој голем проблем, тука се и професионалните манипулатори, кои бараат профил на спортист за да им ги понуди овие лоши практики и овој профил се играчи кои штотуку ја започнале својата кариера или завршиле и не гарантирале економска стабилност.

Сите овие фактори доведоа до тоа феноменот на местење натпревари да се смета за најголема закана за интегритетот на меѓународниот спорт.

4 ЕВРОПСКА КОМИСИЈА: СПОРТ

4.1 Спортска политика

Спортот претставува составен дел од животот на милиони Европејци. Поддршката за спортот ја гради кохезијата во заедницата, ја зголемува социјалната вклученост и води до зголемено чувство за европски идентитет. Спортот е исто така клучен аспект на земјите-членки и на поголемите европски економии; секторот вработува милиони европски граѓани и додава милијарди приходи.

Затоа, спортот е витален дел од она што значи да се биде Европеец. Креаторите на политики, образовните професионалци, регионалните и националните експерти се директно и редовно вклучени во обезбедувањето на спортот да продолжи да се справува со предизвиците на ова поле.

Развојот и спроведувањето на европската политика во областа на спортот е одговорност на Генералниот директорат за млади, спорт, образование и култура (DG EAC), оддел во рамките на Европската комисија (ЕК).

Европската комисија (ЕК) развива и споделува иновативни идеи ширум ЕУ, помагајќи во спроведувањето на програмите на регионално и локално ниво. Програмата Еразмус+ Спорт, на пример, помага да се развие европската димензија на спортот, да се зајакне соработката помеѓу спортските организации, јавните власти и другите страни.

Доброто владеење е услов за саморегулација и автономија на спортскиот сектор. Европската комисија промовира позитивни вредности преку доброто владеење во спортот. Особено, ЕК ги унапредува политиките со цел да ги интегрира најдобрите практики низ програмите и настаните на земјите-членки. Овие политики се насочени кон борба против допингот, насилството, корупцијата и дискриминацијата во сите нејзини форми.

Додека ЕУ ја почитува автономијата на спортските организации, таа промовира усогласеност со принципите на:

- демократија
- транспарентност
- одговорност
- инклузивност

На ниво на ЕУ, неколку клучни документи се основа за водење на ефикасна политика во спортот. Сепак, најоперативниот документ што се обновува на секои три години е тековниот работен план за спорт на Европската унија (2021-2024) (1) и Белата книга за спортот (2). Покрај овие две, постои една која служи како платформа за јавен дијалог и проширување на спортските вредности - Развивање на европската димензија во спортот (3).

4.1.1 Извештај за спортската политика во секоја земја: национални тела/организации одговорни за спортот

Земја	Тело/а
Словенија	<p>Надзорот на спроведувањето на коцкањето во Словенија го врши Финансиската управа на Република Словенија (ФУРС), врз основа на одредбите од Законот за коцкање (ЗИС) и други прописи издадени врз основа на него.</p> <p>Коцкањето може да се врши само врз основа на дозвола или концесија од надлежен орган. За доделување на концесија за коцкање и нејзино продолжување, за издавање на лиценци и одобренција одлучуваат Владата на Република Словенија и министерот надлежен за финансии.</p>
Италија	<ul style="list-style-type: none"> - CONI е италијанскиот олимписки комитет. Тој е задолжен за управување со националните спортски активности и за регулирање на спортската дисциплина. За ова во регистарот CONI се внесуваат сите спортски организации на еден од олимписките спортови. - Одделот за спорт е владина организација. Тој е задолжен за програмирање, буџети поврзани со спортот. Но и спортска промоција и комуникација на спортски настани, студии и истражувања. - ASI (Италијански спортски и социјални здруженија) е едно од најпознатите здруженија во Италија. Тој е дел од мрежата CONI и е задолжен за промовирање на спортот и за третиот сектор придонесувајќи за нивните спортски, рекреативни, социјални и културни активности. Вкупно, има 12.500 здруженија, 110 територијални структури и 38.000 спортски професионалци членови на АСИ. - AICS (Италијанска асоцијација за спорт и култура) е едно од најпознатите здруженија признати од CONI. Задолжен е за солидарност, култура, социјални политики, трет сектор, социјален туризам, животна средина, образование... - Sport e Salute е владина организација задолжена за спроведување на владините одлуки. Основната мисија е да се промовира здравиот начин на живот преку зголемување на спортската практика во училиште и за сите со цел да се зголеми општата здравствена состојба - Италијанско одделение за јавна безбедност, - Единица за информации за спортско обложување, со која претседава заменик генералниот директор за јавна безбедност - Истражувачка група за спортско обложување
С.Македонија	<ul style="list-style-type: none"> - Агенција за млади и спорт <p>Независна е под директна надлежност на Владата, а во минатото функционираше под Министерството за образование и наука. Таа е</p>

	<p>задолжена за развој на политики во двете области (млади и спорт). Има сопствен буџет, а директорот се именува директно од Владата. Подготвува закони и други правни документи поврзани со областа на одговорноста. Со него се создаваат критериуми за финансирање на спортски активности и натпревари.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Македонскиот олимписки комитет е здружение на организацијата на сите олимписки спортови регистрирани како НВО со сопствен буџет, полноправна членка на Меѓународниот олимписки комитет. - Асоцијација на спортски федерации и организација која е составена од повеќе од 40 различни (не само олимписки спортови) организации - Федерација на училишен спорт на Македонија е најголемата спортска организација која организира натпревари за над 100.000 ученици од основните и средните училишта во над 20 спортови и е основа за развој и на масовниот и на врвниот спорт во државата. Има многу блиска врска со сите спортски федерации од спортовите организирани од ФУСМ.
Шпанија	<ul style="list-style-type: none"> - Министерството за потрошувачки прашања преку својот Генерален директорат за регулирање на коцкањето (DGOJ) и Здружението на шпански фудбалери (АФЕ) потпишаа општ протокол за превенција и едукација против мesteње натпревари и незаконски облози во фудбалот. - Генералниот директорат за регулирање на коцкањето договори рамка за соработка која има за цел да спречи појава на однесување што може да претставува незаконски дејствија во фудбалот. - Заедничката комисија за мониторинг е формирана за следење на усогласеноста со општиот протокол. Телото ќе се состанува двапати годишно и го сочинуваат двајца претставници од DGOJ и двајца од АФЕ. - Заедничката рамка предлага низа акции кои се движат од одржување семинари на оваа тема, до развивање заеднички информативни кампањи за подигање на свеста во медиумите и социјалните мрежи, како и во спортските простори.
Србија	<ul style="list-style-type: none"> - Национален совет за спречување на негативни појави во спортот и Совет за спорт - Заради попрофесионално остварување на целите и активностите утврдени со Стратегијата и подобрување на севкупните активности на Министерството, министерот формира Совет за спорт, составен од еминентни стручњаци од областа на спортот, чиј ангажман во тој совет. е почесен“. <p>Неговата мисија покрај другите работи е поврзана со спречување на негативни појави во спортот (допинг, насилство и недолично однесување, мesteње натпревари и сл.)</p>

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

4.1.2 Антикорупциски конвенции во секоја земја, национално законодавство, тела одговорни за спречување на корупцијата и нивните улоги

Земја	Антикорупциски конвенции во секоја земја, национално законодавство, тела одговорни за спречување на корупцијата и нивните улоги
Словенија	<p>Надзорот на спроведувањето на коцкањето во Словенија го врши Финансиската управа на Република Словенија (ФУРС), врз основа на одредбите од Законот за коцкање (ЗИС) и други прописи издадени врз основа на него.</p> <p>Коцкањето може да се врши само врз основа на дозвола или концесија од надлежен орган. За доделување на концесија за коцкање и нејзино продолжување, за издавање на лиценци и одобренција одлучуваат Владата на Република Словенија и министерот надлежен за финансии.</p> <p>Измамата со коцкање е исто така конкретно дефинирана во Кривичниот законик на Република Словенија, имено член 212 - Организација на синцири на пари и нелегално коцкање:</p> <p>(1) Секој кој организира, учествува или помага во организацијата или спроведувањето на монетарни синцири во кои учесниците плаќаат одредени суми пари на организаторите или другите учесници кои пред нив се занимавале со игра или активност и очекуваат да платат одредени суми пари на учесниците кои се занимаваат со таква игра или активност по нив се казнуваат со затвор до три години.</p> <p>(2) Истото ќе го казни секој заради прибавување за себе или за некој друг противправна имотна корист, договарање, соработка или помагање во организирање на коцкање за кое не е издадено овластување или отстапка од надлежен орган.</p> <p>(3) Ако со делата од претходните ставови тој или некој друг се стекнал со поголема имотна корист или предизвикал друга поголема имотна штета, сторителот ќе се казни со затвор до пет години.</p> <p>(4) Ако со делата од првиот или вториот став на овој член, тој или некој друг се стекнал со значителна имотна корист или предизвикал друга голема имотна штета, сторителот ќе се казни со затвор од еден до осум години.</p>
Италија	<p>- Тригодишен план за спречување на корупција и транспарентност (2023-2025) издаде Спорт и здравје. Се занимава и со корупција на вработени во различни спортски организации и со корупција во распределбата на средствата. Планот ја утврдува можната корупција и контролните критериуми што произлегуваат од тоа.</p> <p>- Форум RPCT (одговорен за спречување на корупција и транспарентност) е услуга на дигитална соработка и споделување на искуства, методологии, добри практики... Има за цел да го поддржи развојот на национална мрежа/заедница на професионалци за спречување на корупцијата. Таа е наменета за вработените во јавната администрација и вработените во приватно правно тело.</p>

	<p>- ДЛ бр. 119 од 22.08.2014 година ги зајакнува казните за измама со фокус на местење натпревари. Казната затвор се зголемува до најмногу 9 години и парична казна од 10.000 до 100.000 евра. Со затвор од 3 години може да се казнат и оние кои незаконски собираат облози.</p> <p>- Ставовите 2 и 5 од член 4 од Кодексот за спортска правда на FIGC (Federazione Italiana di Giuoco Calcio) ја утврдуваат строгата одговорност на спортските клубови како форма на борба против местење натпревари. Со други зборови, клубот се смета за одговорен за незаконското обложувачко однесување на неговите менаџери или членови. Написот исто така им забранува на членовите на спортските организации да учествуваат во обложување на натпревари на ФИФА или УЕФА или самиот ФИГЦ.</p>
<p>С.Македонија</p>	<p>- ИЗМЕНИ ВО КРИВИЧНИОТ ПРАВО (2013) Инспирирана од најновата појава во местење натпревари во светот, за која „Европол“ води опсежна истрага, Владата на Република Северна Македонија им објави „војна“ на оние кои местат натпревари, но и оние што дивеат на спортски натпревари. . Според последната измена на Кривичниот законик, донесена на владина седница, затворски казни до 10 години се предвидуваат за оние кои фалсификуваат натпревари, додека затворските казни за насилство на спортски терени се движат до 5 години (4).</p> <p>- АКТИ НА СПОРТСКИТЕ ФЕДЕРАЦИИ Најголем дел од спортските федерации во своите интерни акти предвидуваат активности за спречување на местење натпревари, како и казни за оние спортисти кои нема да ги почитуваат тие акти. Како пример во оваа анализа ќе ја споменеме Стрелачката федерација на Северна Македонија која во усвоениот Кодекс на однесување за натпреварувачите на домашни и меѓународни натпревари предвидува во член 2 алинеја 18 „обврска за заштита на интегритетот на натпреварувачот со забрана за учество во обложување , резултати од наместени натпревари „за да се избегне контакт со лица кои го прават тоа и да се пријават тие лица“ (5)</p> <p>- МЕМОРАНДУМ ЗА АВТОНОМИЈА НА ОЛИМПИСКОТО И СПОРТСКОТО ДВИЖЕЊЕ Во 2019 година Агенцијата за млади и спорт на Република Северна Македонија и Олимписките национални спортски федерации потпишаа меморандум за автономија и независност на олимпиското и спортското движење во нашата земја. Следува точка 8 од меморандумот, која меѓу другото се однесува и на резултати од местење натпревари во спортот. Повеќето од олимписките спортски организации се потпираат на техничка и/или финансиска поддршка што природно ја обезбедуваат владините органи за да им се овозможи да ги извршуваат своите активности и да го развиваат спортот во земјата. Освен тоа, во рамките на својата мисија да обезбедува јавни услуги и воспоставени политики, Владата на Република Северна Македонија придонесува за</p>

	<p>правилен развој на спортот и има овластувања и финансиски средства, особено во однос на изградбата на спортски објекти, но и во областите поврзани на образованието, здравството, интеграцијата и безбедноста, како и во борбата против допинг, корупција, нелегално коцкање, мesteње натпревари, насилство, расизам итн. (6)</p> <p>- ИНИЦИЈАТИВА ЗА КЛУЧНИЦИ И ДИСЛОКАЦИЈА НА ИГРА НА СРЕКА</p> <p>Неколку години во Северна Македонија води сериозна кампања на невладиниот сектор за локацијата на обложувалниците и обложувалниците. Имено, во услови на неповолна економска состојба, обложувањето и коцкањето станаа масовна појава во македонското општество. Расте бројот на компании кои организираат вакви активности, а бројот на капацитети силно се шири. Сакајќи да ги заштитат младите генерации од овие појави, неколку невладини организации покренаа иницијативи за наизменично менување на соодветната законска регулатива со цел овие објекти да се оддалечат најмалку 500 метри од образовните институции (детски градинки, основни и средни училишта и факултети). Група пратеници во Собранието на Република Северна Македонија предлагаат измена на Законот за игри на среќа и за забавни игри. „Во предложените измени просториите во кои се приредуваат посебните игри на среќа (игри на среќа во казино, игри на среќа во обложувалница и игри на среќа во автомат клуб) и електронски игри на среќа (видео лотарија , електронско бинго и електронско кено) се должни да бидат на најмалку 500 метри од објектите во кои се врши воспитно-образовната дејност (основни и средни училишта), високообразовната дејност (факултети, универзитети, институти и сл.), библиотеки, установи во кои детето се вршат згрижувачки работи (особено градинки, домови за згрижување деца без родители и сл.)“, се предлага во законската измена, кои се во собраниска процедура.“ (7)</p>
Шпанија	<p>Моделот на репресија на мesteњето натпревари во шпанскиот правен систем е конфигуриран од тројна перспектива: кривична, административна и спортска.</p> <p>Шпанскиот кривичен законик, во својата реформа од 2010 година, воведо став 4 во својот член 286 bis, според кој се смета за корупција меѓу приватни лица оние однесувања чија цел е намерно и лажно да се предодредат или променат резултатот од настан, состанок или спортски натпревар од посебна економска или спортска важност.</p> <p>За целите на казната, спортски натпревар од посебна економска важност се подразбира оној во кој поголемиот дел од учесниците на натпреварот добиваат секаков вид на наградување, надоместок или економски приход за нивното учество во дејноста, па затоа ги опфаќа и двете професионална и професионализирана конкуренција. И со спортско натпреварување од посебно спортско значење, она што е класифицирано во годишниот спортски календар одобрен од соодветната спортска федерација како официјално натпреварување од највисоката категорија на предметниот модалитет, специјалност или дисциплина.</p> <p>Криминалниот тип го разграничува активниот субјект на кривичното</p>

дело упатувајќи го на директори, администратори, вработени или соработници на спортски субјект, без оглед на неговата правна форма, како и на спортисти, судии или судии.

Казната е од шест месеци до четири години затвор; од една година до шест години дисквалификација од вршење на индустрија или трговија; и парична казна од три пати поголема од вредноста на добиената корист.

Во административната сфера, спортското обложување е регулирано со Законот 13/2011, од 27 мај, за регулирање на коцкањето, кој го дефинира како натпревар на предвидувања за исходот на еден или повеќе спортски настани, вклучени во програмите претходно воспоставени од организаторот или на спортски настани или активности кои се дел или се спроведуваат во рамките на такви настани или натпревари од страна на операторот со коцкање.

Законот за регулирање на игри на среќа ѝ припишува на Националната комисија за игри на среќа, под Министерството за економија и финансии, функции за следење, контрола, инспекција и, во зависност од случајот, санкционирање на активности поврзани со игрите.

Иако законот не санкционира дејствија насочени кон одредување на исходот од облози, тој забранува учество во обложувачки игри на:

а) спортисти, тренери или други директни учесници во спортскиот настан или активност на која се става облогот.

б) Раководителите на спортските субјекти кои учествуваат или организираат во однос на спортскиот настан или активност на која се става облогот.

в) Судиите или судиите кои ги извршуваат своите функции во спортскиот настан или активност на која се става облогот, како и лицата кои решаваат жалби против нивните одлуки.

Прекршувањето на таквата забрана подразбира извршување на прекршок кој се смета за полесен прекршок, за кој се казнува со писмено предупредување или парична казна до сто илјади евра.

Конечно, во однос на спортското законодавство, и државниот закон за спорт - Закон 10/1990 од 15 октомври 1990 година - кој ги регулира националните натпревари, така и сите спортски закони на различните автономни заедници кои ги регулираат натпреварите под национално ниво, ги сметаат за прекршување на правилата на играта или конкуренцијата „дејствата насочени кон предодредување со цена, заплашување или едноставни договори, резултат од тест или натпревар“. Овој прекршок е едногласно класифициран како многу тежок и се казнува со санкции кои се движат од дисквалификација, суспензија или одземање на лиценцата на федерацијата; изрекување парични казни; губење на правото за добивање субвенции; до губење или испаѓање на натпреварување или настан.

Поточно, прописите што ја регулираат оваа работа се како што следува:

- Закон 10/1990, од 15 октомври, Државен закон за спорт, членови 76 и 79.

- Закон 5/2016, од 19 јули, за спорт во Андалузија, членови 127 и 130.

	<ul style="list-style-type: none"> - Закон 16/2018 од 4 декември за физичка активност и спорт на Арагон, член 110. - Закон 2/1994, од 29 декември 1994 година, за спортот на Астурија, член 70. - Закон 14/2006, од 17 октомври, за спорт на Балеарските Острови, членови 143 и 147. - Закон 1/2019 од 30 јануари за физичка активност и спорт на Канарските острови, членови 86 и 89. - Закон 2/2000, од 3 јули, за спорт на Кантабрија, членови 81 и 82. - Закон 5/2015, од 26 март, за физичка активност и спорт на Кастиља-Ла Манча, членови 108 и 109. - Закон 3/2019, од 25 февруари, за физичка активност и спорт на Кастиља и Леон, членови 106 и 110. - Законодавна уредба 1/2000, од 31 јули, со која се одобрува единствениот текст на Законот за спорт на Каталонија, членови 96 и 98. - Закон 2/1995, од 6 април 1995 година, за спорт во Екстремадура, членови 80 и 83. - Закон 1/2015, од 23 март, за физички вежби и спорт на Ла Риоха, членови 157 и 160. - Закон 15/1994, од 28 декември 1994 година, за спорт на заедницата на Мадрид, членови 51 и 52. - Закон 8/2015, за физички activity and Sport of the Region of Murcia, членови 111 и 114. - Форален закон 15/2001, од 5 јули 2001 година, за спортот на Навара, членови 107 и 111. - Закон 14/1998, од 11 јуни 1998 година, за спортот на Баскија, членови 109 и 112. - Закон 2/2011, од 22 март, за спорт и физичка активност на Валенсијанската заедница, членови 124 и 128.
<p>Србија</p>	<p>Во согласност со Законот за спорт на Република Србија („Службен весник на РС“, бр. 10/2016) постои Национален совет за спречување на негативни појави во спортот и Советот за спорт член 167</p> <p>„Со цел усогласување на активностите за спречување насилство и недолично однесување на гледачите на спортски настани, допинг во спортот, местење натпревари и други негативни појави во спортот, како и исполнување на меѓународните обврски во овие области, Владата ќе формира Национален совет за спречување на негативни настани во спортот: Национален совет) и го утврдува неговиот состав, задачи и други прашања од значење за неговата работа“.</p> <p>Националниот совет мора да се состои од претставници на Министерството за внатрешни работи, Министерството задолжено за правда, Министерството задолжено за образование и Министерството. Заради попрофесионално остварување на целите и активностите утврдени со Стратегијата и подобрување на севкупните активности на Министерството, министерот формира Совет за спорт, составен од еминентни стручњаци од областа на спортот, чиј ангажман во тој совет е почесен“.</p> <p>Членовите 112, 134 и 137 и даваат дозвола на владата (централната и</p>

локалната) да поддржува со грантови програми кои се поврзани со спречување на негативни појави во спортот (допинг, насилство и недолично однесување, местење натпревари итн.) на ниво на автономна покраина и подобрување на заштитата на здравјето на спортистите;

Според член 100:

„Надлежната национална спортска федерација ги утврдува спортските правила во соодветната гранка на спортот, а во согласност со закон и спортските правила на надлежната меѓународна спортска федерација. Со спортските правила од ставот 1 на овој член се утврдува:

8) мерки за спречување на негативни појави во спортот (допинг, насилство и недолично однесување, фалсификување на спортски резултати, расизам и шовинизам, нелегално обложување и сл.);

Во согласност со Кривичниот закон на Република Србија („Службен весник на РС“, бр. 85/2005, 88/2005 - коригендум, 107/2005 - коригендум, 72/2009, 111/2009, 121/2012, /2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019) од 2012 година се воведени казни за местење натпревари.

Преговарање за исходот од натпреварот

Член 208б

„(1) Тој што ќе се договори за исходот на спортски или друг натпревар со намера да прибави материјална корист за себе или за друг, ќе се казни со затвор од шест месеци до три години и со парична казна.

(2) Ако со делот од ставот 1 на овој член прибавил материјална корист во износ поголем од четиристотини и педесет илјади динари, сторителот ќе се казни со затвор од една до осум години и парична казна.

(3) Ако со делот од ставот (1) на овој член прибави имотна корист во износ поголем од милион и петстотини илјади динари, сторителот ќе се казни со затвор од две до десет години и парична казна.

4.2 Спортски интегритет

Европа

Постојат различни проекти и иницијативи во Европа насочени кон борба против местењето натпревари и промовирање на интегритетот во спортот. Некои од овие иницијативи се:

1. Конвенција на Советот на Европа за манипулација со спортски натпревари (Маколин конвенција): "е правен инструмент и единствено правило на меѓународното право за манипулација со спортски натпревари. Тој бара од јавните власти да соработуваат со спортските организации, обложувалниците и организаторите на натпревари за да се спречи, открие и санкционира манипулацијата со спортските натпревари. Тој предлага заедничка правна рамка за ефикасна меѓународна соработка за одговор на оваа глобална закана. Конвенцијата Маколин стапи во сила на 1 септември 2019 година. Ја ратификуваа Грција, Исланд, Италија, Норвешка, Португалија, Република Молдавија, Швајцарија и Украина. Тој е потпишан од 32 други европски држави, како и од Австралија и Мароко.
2. УЕФА Системот за откривање измами за обложување (BFDS): Овој систем е воспоставен од Унијата на европски фудбалски асоцијации (УЕФА) за да ги следи обложувањата и да открие какви било сомнителни активности поврзани со фудбалски натпревари. BFDS се користи за да се идентификуваат потенцијалните случаи на местење натпревари.
3. Проектот финансиран од ЕУ „Чувајте го криминалот надвор од спортот“: ова беше 18-месечен проект, чија цел беше да се истражат иновативните пристапи за борба против манипулациите на спортските натпревари преку подигање на свеста, размена на искуства и добри практики за ризиците за спортско обложување и местење натпревари ; поддршка на поставување на национални платформи и регулаторни органи за да се олесни протокот на информации на национално и меѓународно ниво; развивање методи за следење на спроведувањето на релевантните процедури, стандарди и правила и обезбедување максимална видливост и информации за Конвенцијата на Советот на Европа, со цел да се поттикнат понатамошни потписи и особено ратификации.
4. Форум за интегритет на спортско обложување (SBIF): Ова е форум со повеќе засегнати страни во ОК што ги обединува претставниците од спортската индустрија, владата, органите за спроведување на законот и индустријата за обложување за да разговараат за прашања поврзани со спортското обложување и интегритет. Нашироко гледано како модел на најдобра практика, Форумот има за цел да ги координира напорите во развојот на Акциониот план на Велика Британија за одржување на спортот и спортското обложување, без корупција.
5. The Play Fair Code: Ова е иницијатива во Австрија чија цел е промовирање на фер игра и интегритет во спортот. Play Fair Code обезбедува едукација и обука за спортистите, тренерите и официјалните лица за опасностите од местење натпревари и како да се спречи тоа. Иницијативата исто така се етаблира во австрискиот спортски свет како единствена точка за контакт, совет и известување во областа на местење натпревари.

5 ПРЕВЕНИРАЊЕ НА МЕСТЕЊЕ НА НАТПРЕВАРИ

Вовед

Местењето натпревари е главно етичко прашање во спортот. Иако истражувачкиот интерес за местење натпревари се зголеми во последните години, ние остануваме во голема мера во темнина во врска со тоа како местењето натпревари и не-обложувањето се поврзани со моралното одлучување на оние кои се вклучени. Затоа, секој тип на местење на натпревари бара различни превентивни мерки.

Резултатите од многу студии имаат важни практични импликации за спортското поле. Тековните превентивни мерки и иницијативи треба да се интензивираат и, каде што е потребно, да се прилагодат на специфичните предизвици (т.е., поврзани со обложување/необложување) со кои се соочуваат соодветните спортски дисциплини. Треба да се воспостават специфични превентивни програми за различните видови местење натпревари. Како што сугерираат наодите, двата типа се различни „болести“ кои јасно бараат различни лекови.

Во случај на местење натпревари што не се поврзани со обложување, треба да се вложат многу напори за подигање на (моралната) свест и насочување на моралното расудување, на пр., преку обезбедување ефективни етички кодекси за прашањето (2). Спортистите, тренерите и/или судиите треба јасно да се оддалечат од овие таканаречени „пријателски гестови“ или „народни практики“ и треба цврсто да го осудат местењето натпревари што не е поврзано со обложување.

Од друга страна, местењето натпревари поврзано со обложување бара други превентивни мерки како што е доверлива програма за заштита од дојавување (3).

Табела:

Тема	Цели	Резултати

5.1 Спортски федерации

Обложувањето и спортот се поврзани во ерата на модерниот спорт. Во многу земји каде обложувањето е легализирано, обложувањето ги финансира спортските активности преку јавни лотарии, чиешто профити одамна се насочуваат кон спортските организации.

На пример, мароканската лотарија ја финансира националната спортска агенција. Во 2019 година овој придонес достигна 50 милиони евра.

Обложувањето исто така го финансира спортот преку спонзорство: во 2020 година, операторите за обложување беа вторите најважни спонзори за машки дресови за европските фудбалски клубови, зад малопродажните компании.

Друго прашање на ниво на влади и спортски федерации е корупцијата во процесот на наддавање за правата на домаќини на големите спортски настани и во организацијата на овие

настани, како за градовите и државите кои наддаваат, така и за меѓународните спортски организации кои ги избираат домаќините.

Ова внимание ги поттикнува спортските организации кои поседуваат големи спортски настани да ги приспособат своите системи на управување и процеси на селекција.

Неколку скандали во врска со наводните коруптивни процеси во доделувањето на правата за домаќини на големи спортски настани и поврзани со погрешните политики за внатрешно управување во спортските организации, ја разлишаа довербата на јавноста во етичките стандарди на овие организации и во интегритетот на главните настани што тие надгледуваат.

Може да се наведат некои неодамнешни примери. Во 2018 година, по истрага на Федералното биро за истраги (ФБИ), поранешен член на Извршниот комитет на Меѓународната фудбалска асоцијација (ФИФА) (сега Совет на ФИФА) беше осуден на девет години затвор.

Во друг случај, властите во Франција го осудија поранешниот претседател на Меѓународната асоцијација на атлетски федерации (ИААФ), заедно со други меѓународни претставници, за корупција.

Во 2019 година, Меѓународниот олимписки комитет (ИОК), одлучи да ја исклучи Асоцијацијата Интернационална бокс аматер од организирање боксерски настани на следните Летни олимписки игри во Токио поради лошо управување и проблеми со управувањето, вклучително и загриженост за манипулација со натпреварувањето.

Препознавајќи ја потребата за справување со корупцијата во спортот, многу големи спортски управни тела развија свои сопствени истражни способности, вклучително и преку формирање специјализирани единици, кои често се фокусираат на манипулација со натпреварувањето.

За поддршка на внатрешните истраги, многу спортски организации имаат воспоставено сеопфатен сет на антикорупциски правила кои, на пример, го ограничуваат учеството на учесниците во обложување и забрануваат каква било форма на коруптивна практика. Тие исто така имаат правила кои им овозможуваат на истражителите пристап до финансиските податоци, како што се банкарските записи и информациите што се чуваат на електронските уреди на осомничените. Сите овие правила треба да бидат дополнети со широк опсег на опции за казни за прекршителите, вклучително и доживотни забрани за најсериозните прекршувања на интегритетот поврзани со.

Некои практични стратегии што Спортските федерации можат да ги спроведат за да се решат овие прашања се како што следува:

- Да се развијат и имплементираат политики и регулативи за справување со конфликт на интереси во сите фази на големи спортски настани;
- Јасно да се наведат правилата што важат за подароци и други форми на гостопримство што се обезбедуваат од градовите и државите што ги наддаваат на гласачите како дел од нивната промотивна активност;
- Да се воспостават посилни внатрешни и надворешни контролни системи и иновативни повеќепартиски колаборативни системи за усогласеност кои се применуваат за сите учесници во екосистемот за испорака на големи спортски настани;

- Да се назначи во рамките на органите за испорака службеник за усогласеност кој е независно одговорен за процесите и активностите за управување со интегритет и антикорупциска усогласеност во врска со големи спортски настани;
- Да се примени пристап на отворени договори во набавките кои се однесуваат на големи спортски настани и да се користат специјални дигитални алатки за да се анализираат податоците за набавките и да се произведат активни информации;
- Да се размисли за ангажирање на граѓанските организации во надзорот на испораката на големи спортски настани, вклучително и со пактови за интегритет.

„Per l'integrità del gioco: formazione in campo contro le frodi sportive“ е проект за обука и спречување на спортски измами имплементиран од Lega Serie A и Sportradar во соработка со Istituto per il Credito Sportivo.

Во второто издание на проектот, тимовите First Teams, Primavera и Allievi ќе учествуваат на работилници за обука. Целта е да се подигне свеста на спортистите, тренерите и менаџерите за феноменот на местење натпревари.

Помеѓу многуте иницијативи, Европските професионални фудбалски лиги (EPFL3) објавија серија предлози за политики за спортско обложување, од кои еден е создавање кодекс на однесување за сите учесници во лигата.

5.2 Спортски клубови

Главните мотивации се да се добијат недозволени финансиски придобивки (често поврзани со коцкање) и да се постигнат „лажни“ цели во спортот, како што се избегнување испаѓање или добивање подобри шанси во плеј-офот.

Навистина, многу спортови вклучуваат турнири во кои победникот од една рунда го избира противникот за следната. Како резултат на тоа, губењето на играта му овозможува на тимот да се соочи со помалку тежок противник во следната рунда, со поголеми шанси за победа.

На клупско ниво, големите европски фудбалски клубови инвестираат во помали клубови и центри за обука ширум светот со цел да се идентификуваат и да се негуваат перспективни играчи. Маркетинг стратегиите се насочени и надвор од националните граници.

Пазарите во Азија и Америка се конкретно насочени преку изложбени тури и кампови за обука, додека социјалните медиуми исто така им помагаат на клубовите да ги прошират глобалните бази на навивачи.

Потпишувањето на играчи со ѕвезди е придружено со глобални трговски стратегии, бидејќи тие привлекуваат цели бази на навивачи поврзани со играчите.

Проценките за вредноста на спортската индустрија се променливи. Во 2018 година, проценките се движеа од 488,5 милијарди долари¹² кога се гледаат производите специфични за спортот до 756 милијарди долари¹³ кога се вклучени другите економски сектори, како што се транспортот и забавата.

Иако ова се значајни бројки, надвор од светот на елитниот спорт, секторот се карактеризира со финансиски тешкотии, за спортски луѓе и институции, што е поврзано со ризици од корупција.

Интегритетот на спортот на полето за играње може да се гарантира само доколку се доверливи и организациите кои го поддржуваат, особено спортските клубови и организаторите на натпревари.

Спортските организации можат да го зајакнат откривањето и пријавувањето на корупција и други форми на неправилности во спортот со:

- • Развивање, спроведување и зајакнување на ефективни системи за известување за неправилности и корупција. Спортските организации можат да ги користат постоечките водичи за таа цел, како што е публикацијата на УНОДЦ Механизми за известување во спортот: Практичен водич за развој и имплементација.
- • Создавањето фокусни точки, специјализирани единици и доволно внатрешни контроли може да помогне во спречувањето, откривањето и истрагата на неправилностите, вклучително и корупцијата. Таквите единици треба да поднесуваат извештаи до највисокото ниво на раководство на раководното тело и да воспостават работни односи со релевантните антикорупциски органи.
- • Целта е да се едуцираат за природата на корупцијата во нивниот спорт и да се помогне во одредувањето кои регулаторни органи имаат овластување и експертиза да ги проценат и истражат различните проблеми поврзани со корупцијата во спортот.
- • Обука на релевантен персонал, со помош на разузнавачки, аналитички и истражувачки експерти, за спроведување на внатрешни истраги (вклучувајќи интервјуа и дигитална форензика, како што се анализа на компјутери и мобилни телефони) за секаков вид на погрешно постапување во нивните спортови.
- • Периодично известување за активности, независни ревизии и развој на кодекси на однесување и политики за конфликт на интереси за релевантните членови, особено за оние кои примаат јавни средства.

5.3 Спортисти

Додека различни засегнати страни се вклучени во случаи на местење натпревари, наодите од студијата „ФЕНОМЕН НА МЕСТЕЊЕ НА НАТПРЕВАРИ ВО ФУДБАЛ: ЧУМА БЕЗ ЛЕК? (Николаос Петропулос, 2018) покажуваат дека играчите се многу вклучени во фиксни игри и имаат најголема веројатност да бидат уапсени во земјите каде што постои законска регулатива.

Судиите и играчите се привлечни цели за наместените натпревари бидејќи нивните одлуки имаат потенцијал значително да го променат исходот на играта.

Причината за корумпираното однесување на поединецот може да се објасни со класичната теорија на напор предложена од Мертон (1968), кој тврди дека причината зад криминалното однесување се должи на притисоците во општеството за важноста од постигнување економска стабилност.

Ова може да биде проблем бидејќи финансиската состојба на спортистите зависи од нивните физички и психолошки перформанси, кои и двете се непредвидливи по природа. Огромното мнозинство од 11.237 спортисти кои учествуваа на Летните олимписки игри 2016 година немаа стабилни финансиски околности.

Имено, кога се ближи крајот на нивната кариера и кога имаат малку професионални и финансиски изгледи по кариерата, спортистите би можеле да бидат во искушение лесно да заработат пари од нивните последни настапи.

Овие несигурни ситуации може да наведат некои спортисти и нивните придружници да вршат коруптивни дела.

Други студии ја поддржуваат оваа теорија, демонстрирајќи дека манипулирањето со спортски настани е поверојатно кога спортистите се недоволно платени или нивната плата се смета за неправедна.

Студијата на ФИФПро (2012) покажува дека корупторите се насочени кон играчи чии клубови не успеваат да им ја платат платата или бонусите навреме. Истражувањето покажа дека на 55 од испитаниците на кои им се обратило да размислуваат за местење натпревар, не им била исплатена платата навреме, додека на 59,2 отсто од играчите што им се обратиле не им биле исплатени бонусите навреме.

Извештајот заклучува дека: „Играчите кои не ги добиваат своите плати се многу ранливи на вклучување во местење натпревари. Колку подолго платата е заостаната, толку е поголем ризикот играчот да одговори на барањата за учество во манипулирање на натпреварите“.

Агњу (1992) вовеле поширока верзија на класичната теорија на деформација, општата теорија на деформација (GST).

Agnew и Brezina (2010) тврдат дека GST е современ и поопшт пристап кон класичната теорија на соеви, предлагајќи дека широк опсег на видови придонесуваат за криминално однесување. Овој пристап зема предвид три типа на напрегање: неуспех да се постигнат позитивно ценети цели, позитивни мотивации и презентација на негативни мотивации. Тензиите може да се интензивираат и да имаат негативно влијание врз поединецот преку поттикнување на криминално однесување.

Многу спортисти и судии не се свесни за зголемените опасности од вклучување во криминални активности. Следниве ситуации се вообичаени:

- Спортистите се целосно неинформирани за местење натпревари и корупција и немаат идеја како да се сочат со тоа.
- Спортистите не се грижат доволно за да размислуваат за ова прашање; тие не го доживуваат како нешто што се однесува на нив, или не е нивна одговорност да се борат против корупцијата.
- Спортистите и нивните клубови веќе се вклучени во местење натпревари и не сакаат да помогнат во решавањето на проблемот бидејќи тоа би ги ограничило нивните економски награди и може да доведе до нивно откривање.

Затоа, подигањето на свеста, образованието и етичката и моралната обука се суштински превентивни елементи. Ова е потребно за време на детството и раниот атлетски тренинг.

Во овој поглед, спортистите играат клучна улога во превенцијата. Тие можат да придонесат со:

- Информирање за нивните права за обложување и правилата на нивниот спорт;

- Информирање за превентивните стратегии. ФИФПро, глобалната претставничка организација за сите професионални фудбалери, разви апликација за телефон наречена „дрвено копче“ која им овозможува на играчите анонимно да пријават сомневања за наместен натпревар.
- Создавање мрежа за спортистите да ги споделат своите искуства и знаења на оваа тема.

Понатаму, мора да се создадат повеќе професионални патишта за спортистите за да се заштитат и да се промовираат културните фактори поврзани со осудувањето на корупцијата и местењето натпревари.

5.4 Како технологијата може да се користи за следење на „шаблоните“ на обложување насочени кон идентификување на оние кои, од причини од економски интереси, имаат за цел да влијаат на спортските настани

Во текот на изминатите две децении, нелегалното онлајн обложување се прошири поради огромниот раст на употребата на Интернет, глобализацијата на гледањето спортови и како резултат на популарноста на спортското обложување во земји со ограничени легални индустрии за коцкање.

Интернетот им овозможи на операторите на онлајн платформите за коцкање да допрат до поголема публика во земјите каде што коцкањето е нелегално. Оваа незаконска активност вклучува перење пари преку обложување со злоупотреба на услугите што ги обезбедуваат обложувалниците, продажба на компромитирани сметки на спортски компании и обложувалници, хакирање на големите обложувачки оператори за да се добијат конкурентни информации и водење нелегални независни онлајн обложувачки операции.

Дополнително, јавните форуми, тајните форуми, социјалните медиуми и платформите за пораки придонесуваат за глобализацијата на недозволените активности како што се манипулациите со конкуренцијата и нелегалното обложување.

Друг проблем што се појавува е употребата на криптовалути и услуги за мешање криптовалути во контекст на нелегално обложување. Тие обезбедуваат сигурен и речиси несигурен меѓународен механизам за трансфер на пари што може да се користи за обложување, бидејќи многу страници за обложување сега прифаќаат криптовалути како плаќање.

Од друга страна, технологијата игра значајна улога во борбата против местењето натпревари.

Пазарите за обложување се следат со комбинирање на технолошки и човечки елементи за да се идентификуваат несогласувањата помеѓу реалните и очекуваните коефициенти што може да укажат на потенцијално неправилно и сомнително обложување.

Доколку се пријави сомнителна обложувачка активност до спортска организација пред да се одржи спортски натпревар, тоа дава можност за запирање на планираната манипулација. Алтернативно, известувањето за сомнителна обложувачка активност може да биде катализатор за истрага за околностите околу активноста, што може да доведе до откривање на поврзани дела на корупција.

Постојат компании кои нудат услуги за откривање на манипулации со конкуренцијата. Примерите вклучуваат:

- Genius Sports се договорени од Премиер лигата во Англија и Велс и Светската федерација за бадминтон за да ги надгледуваат главните глобални пазари за обложување за сите нивни главни натпреварувања;
- Спортрадар обезбедува мониторинг, едукација и разузнавачки служби на Меѓународната фудбалска федерација за дополнително зајакнување на интегритетот на фудбалот широм светот;
- Stats Perform им обезбедува на водечките спортски организации следење на пазарот на обложување, глобално собирање разузнавачки информации и услуги за анализа на перформансите, вклучително и за првенството на Вимблдон, Фудбалската асоцијација во Англија и Велс и Ла Лига во Шпанија.

Анализата на податоците е важен метод што го користат компаниите за следење на сомнителни активности, помагајќи при откривање на аномалии и обложување.

Sportradar е една од водечките организации кои нудат услуги за податоци. Го користи Универзалниот систем за откривање измами (UFDS), кој помага во следењето и откривањето на обложувачките активности.

Користењето на интелигенција управувано од податоци им овозможува на раководните тела да ја променат својата стратегија додека го одржуваат својот спорт чист.

Sportradar Integrity Services откри рекорден број на сомнителни натпревари преку UFDS во 2022 година, со што за прв пат го проби прагот од 1.000 натпревари. Вкупно, откриени се 1.212 сомнителни натпревари во 12 спортови, што е зголемување од 34% во однос на претходната година.

Универзалниот систем за откривање измами (UFDS) е најефективната алатка за следење и откривање на сомнително однесување на обложување. Се користи од најширокиот опсег на глобални спортски тела и се обезбедува бесплатно за секоја спортска федерација или лига што сака да го користи.

Системот за следење на облози анализира над 850.000 натпревари во над 70 спортови широм светот.

Дополнителните инвестиции во технологијата се најдобрата заштита од зголемената опасност од мesteње натпревари.

Вештачката интелигенција (АИ), интегрирана во системите од 2018 година, помага во откривањето на сомнителни совпаѓања бидејќи овозможува да се анализираат поголем број совпаѓања и зголемен број на точки на податоци во секоја од нив. Вештачката интелигенција сега следи повеќе од 30 милијарди промени на шансите од повеќе од шестотини обложувачки оператори годишно.

Дополнително, на вештачката интелигенција му е овозможено пристап до уште подлабоки увиди со следење на анонимизирано ниво на сметка или податоци за ниво на клиенти, собрани од глобалните обложувалници, за да се добие увид во инаку незабележливата сомнителна активност на обложување на микро ниво.

Овозможи нови методи на мesteње натпревари да бидат фатени и означени преку значително зголемување на количината на обработени податоци за секој натпревар.

Размена за интегритет на Sportradar

Sportradar Integrity Exchange (SIE) беше лансиран во април 2022 година со цел да се зголеми вклученоста на обложувачките оператори во борбата против местењето натпревари.

Операторите можат бесплатно да се приклучат со потпишување меморандум за разбирање, а тој им обезбедува алатки кои ќе помогнат во заштитата на нивниот бизнис од сомнително обложување.

Извештаите на овие оператори за сомнително обложување може да помогнат да се обезбедат докази потребни за лансирање истраги и градење на најсилните случаи против злонамерните актери.

Обложувачката активност означена од членовите и партнерите на SIE отвора комуникациски канал каде што податоците и анализите за потенцијално сомнителните спортски настани може да се споделат во двонасочна размена на информации со експертите на Sportradar Integrity Services.

6 ЗАКЛУЧОК

Како заклучок, овој прирачник за мesteње натпревари е извор на кој ги отвора очите и ги осветлува неетичките и незаконските практики поврзани со манипулирање со резултатите од спортските настани за лична корист. Во текот на овој прирачник, детално ја истражувавме ситуацијата во земјите партнери, гледајќи ситуации кои се хетерогени во однос на податоците, но слични во однос на сериозноста и важноста на феноменот.

Ова, исто така, поради огромната сума пари зад неа, мора да нè наведе да се соочиме со феноменот со поголема свест и поважни алатки, не ставајќи го во додаток на спортскиот свет, туку сфаќајќи ја неговата важност во целото општество. .

По првичниот вовед, второто поглавје е посветено на распространетоста на мesteњето натпревари во Европа, чија цел беше да се претстави распространетоста на мesteњето натпревари во Европа, да се претстави односот на спортската јавност кон овој феномен и да се истакнете ги областите каде сè уште недостасува знаење за проблемот. Резултатите се разбирање за распространетоста на мesteње натпревари и полесно ставање во глобален контекст курс за е-учење за преваленцата на мesteње натпревари.

Третото поглавје е посветено на ризиците и последиците. Целите се да се запознаат со ризиците и последиците од спортското обложување и мesteње натпревари, да се разберат ризиците од спортска измама и светот на обложувањето. Резултатите се да се избегне спортско обложување преку образование и да се промовираат политики за спречување и борба против мesteње натпревари и коцкање.

Во четвртото поглавје се дискутира за политиката на Европската комисија кон спортот. Главната цел е да се разбере како оваа политика потоа се применува локално во земјите партнери, особено во однос на националната јурисдикција кон одговорните за корупција во спортот.

Во петтото поглавје се зборува за спортските федерации и како тие се справуваат со спортските измами. Ова овозможува да се мапираат различни однесувања и да се споделат добри практики.

Во петтото поглавје потоа се дискутираат причините и динамиката што ги наведува спортските клубови да прават прекршоци; целта на петтото поглавје е исто така да ги анализира причините за коруптивното однесување на поединецот, па оттука и на спортистите.

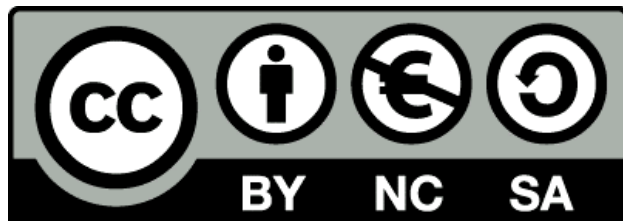
Конечно, исто така, во петтото поглавје, илустрирано е како технологијата може да се користи за да се идентификуваат оние кои имаат за цел да влијаат на спортските настани.

Овој прирачник известува и каталогизира различни национални однесувања, затоа е многу корисен материјал за спречување и борба против нелегалното обложување.

DISCLAIMER

Поддршката на Европската комисија за изработката на оваа публикација не претставува одобрување на содржината, која ги одразува само гледиштата на авторите и Комисијата не може да биде одговорна за каква било употреба на информациите содржани во неа.

Open Educational Resources